

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

2001 m. vasario 24 d.

Nr. 39 (8)

Saturday supplement Vasaris 24, 2001

No. 39 (8)

Noriu būti suprastas

Praėjusių metų pabaigoje, prieš pat Kaledas, Bostone (JAV) mirė Zigmas Gavelis. Lietuvių enciklopedijos septintajame tome išspausdinti svarbiausi jo biografiniai faktai, greta kurių yra įdomi, nors, atrodo, ne enciklopedinio reikšmingumo, eilutė: 1955 metais Zigmas Gavelis *Draugo* poezijos konkurse laimėjo pirmąją premiją už eilėraštį „Pamirštoji sula“, kuriam kompozitorius J. Galde- lis parašė muziką — solo su fortepijonu.

Bostone išleisti Lietuvių enciklopedijai šis faktas buvo svarbus ženklas, nurodantis Zigmo Gavelio kūrybinio kelio aukštumą. Be to, galima teigti, kad tuo metu buvo žmonių, kurie mokėjo džiaugtis kūrybiniu savo bendruomenės nario laimėjimu, stiprinančiu lietuvių svetimame krašte. Tuo tarpu *Egzodo literatūros istorijoje* šiam poetui vietos neliko, vadinas, ši istorija yra tendencingai fragmen- tiška.

Apie šio poeto mirtį ne- užsiminė net literatūrinė Lie- tuvos spauda. Taip būna...

Tačiau Zigmas Gavelis gyve- no ir rašė eilėraščius ne isto- rijai, chrestomatijoms ar rink- tiniais raštams, o savo am- zininkams — dideliems ir ma- žiems.

Merkinės valstijos metrika- cijos biuro 1943.06.16 išduo- tame gimimo metrikų išrašė nurodoma, kad poetas gimė 1914.05.26 Zigmo Gavelio ir Antaninos Čaplikaitės šei- moje, Kampų dvare, Merki- nės valsčiuje, Alytaus apskrityje. 1926 metais mokėsi Mer- kinės vidurinėje mokykloje, iš kur tėvas po dviejų metų par- sivežė namo ūkio darbams. Matyt, šeima gyveno sunkiai, buvo reikalinga net ir keturio- likmečio berniuko pagalba. Kurį laiką jaunuolis padėjo tėvams, bet nuolatinis žinių alkis ir noras siekti daugiau atvedė į Kauną, į Žemės ūkio rūmų sodininkystės-darzi- ninkystės kursą. Lankyda- mas kursas, vėliau tarnauda- mas Lietuvos kariuomenėje siuntė žinutes, vaizdelius, ei- lėraščius į *Jaunojo ūkininko*, *Kario* redakcijas, kurios tūrin- gus jaunuolio kūrinius noriai spausdino.

Zigmas Gavelis, sunkiai versdamasis, nuo pat paaug- lystės siekė užsibrėžto tikslo — išsimokslinimo ir aktyvaus dalyvavimo kūrybiniame gy- venime. 1940 m. jis išlaikė ke- turių gimnazijos klasių eg- zaminus, įstojo į Kauno aukš- tesniąją technikos mokyklą, vėliau tapo Vytauto Didžiojo universiteto statybos fakulteto studentu. Yra liudijimų, kad Zigmas Gavelis priklausė Lie- tuvos Laisvės kovotojų są- jungos vienam ketvertukui, veikusiam universitete.

Artėjant antrajai bolševi- kinei okupacijai su tūkstan- čiais tėvynainių pasitraukė į Vakarų. 1945 m. vasarą ap- sistoję Silezijos mieste Plaue- ne, vėliau Mittenthalde, prie pat Alpių. 1946 m. pradžioje jis perkeltas į Traunsteina (Bavarija), kur išrenkamas pabėgėlių lietuvių komiteto nariu ir stovyklos komendan- tu. Zigmas Gavelis ir čia

neapsiriboja kasdieniniais rei- kalais: jis dainuoja J. Gaidelio vadovaujamame chore, ben- dradarbiauja lietuvių ben- druomenės leidinyje *Benamio dalia*.

1949 m. Zigmas Gavelis iš- vyko į JAV, Bostoną. Čia įstojo į Lincoln technikos in- stitutą, kurį baigė 1954 m. įgydamas inžinieriaus specia- lybę.

Kuklus, darbštus, pareigin- gas Zigmas Gavelis JAV lietu- vių spaudoje buvo vadinamas inžinieriumi-poetu. Savo ei- lėraščius spausdino *Drauge*, *Garse*, *Keleivys*, *Dirvoj*, *Te- viškė*, redagavo lietuvių in- žinierių ir architektų leidinį. Kaip mokantį suburti tau- tiečius bendram darbui, Bos- tono Lietuvių Bendruomenė ji išrinkdavo savo kultūros klubi- bo, Lituanistikos mokyklos, tėvų komiteto pirmininku, pa- vesdavo organizuoti protesto prieš Lietuvos okupaciją ei- ninkystės kursą. Lankyda- mas kursas, vėliau tarnauda- mas Lietuvos kariuomenėje siuntė žinutes, vaizdelius, ei- lėraščius į *Jaunojo ūkininko*, *Kario* redakcijas, kurios tūrin- gus jaunuolio kūrinius noriai spausdino.

Kada Zigmą Gavelį 1993 metų pavasarį sutikau Atlan- to pakrantėje, pietiniame Bos- tono pakraštėje, viename Ju- ros parko takų, jis kalbėjo tik apie literatūrą: ką veikia rašytojai atgimstantioje Lietu- voje, kokios poetinės kryptys įdomiausios, kas naujo pasiro- do knygų lentynose. Placia- petis, žilstelejęs, atidžių melynų akių, letakalbis poetas žvelgė į mane kaip dangaus pasiuntinį, galintį liudyti tuo- metinės Lietuvos dvasią. Toki jį ir atsimenu — mokantį klausinėti ir klausytis, žvel- giantį į poeziją, kaip į kū- rybinį stebuklą, droviai ir kukliai nutylintį savo ei- lėraščius, svajonę — padovanoti Lietuvai bent mažutę savo kūrybos rinktinę, kurią suda- rytų 1991 ir 1992 metais Lie- tuvoje išleistas dvi jo poezijos knygos ir nauji eilėraščiai, ir publicistiniai darbai, ir ne- nuščiuvantis tėvynės ilgesys. Jis jautė priartėjusią ne- gandą, kuri gali atimti iš jo kūrybines jėgas, ir bandė sku-

Poetas Zigmas Gavelis.

bėti.

Nesuspėjo, kaip ir daugelis mūsų nespėjame.

Ižangoje savo eilėraščių knygai *Mano žemė krauna žiedus* (1991) poetas rašė: „Gerai žinau, kad rašydamas nepasiekiau tobulumo, ne vi- sada jausmą ir mintį suderi- nau, ne visur garsinių spalvų ištekliai panaudojau (...) Mano širdy išliko gyvas, ne- nuslopinamas Lietuvos vaiz- das, jos dažniausios, kancios ir pastangos išsilaisvinti. Gy- venau tikėdamas, kad Laisvės Diena artėja, kad mūsų žemė vėl žydės“.

Koks tylus kalbėjimas, kokie tylūs eilėraščiai... Ir tylus poeto noras: noriu būti su- prastas.

Tikiu, kad skaitytojai poeta- ne tik supras, bet ir atsimins — kaip vieną savo brolių, tebežvelgiantį Atlanto pa- krantės ukanose į savo gyvo- sios tėvynės pusę...

Robertas Keturakis

PIANISTO A. ŽLABIO DEBIUTAS NEW YORKE

Sekmadienį, vasario 25 d., 2 val. popiet, New York Carne- gie salės Isaac Stern auditori- joje pianistas Andrius Žlabys debiutuoja su Beethoveno pir- muoju pianino koncertu, paly- dint New York jaunimo simfo- niniam orkestrui.

S. Šimoliūnas

Pianistas Andrius Žlabys.

Zigmas Gavelis

NAKTIGONĖ

Negaliu išganyti žvaigždžių —
Jos mano botago neklauso.
Kai šaukiu, savo balsą girdžiu,
Jis sugrįžta atgal man į ausį.

Kai saulė užmiega, mėnuo pražysta
Ir barsto man žydintį auksą.
Nuo saulės laidos lig anksty paryčią
Po žydinčią rasą pravaiškštą.

Negaliu aš surinkti žvaigždžių,
Jų parvežti kreivais Grigo Ratais.
Jų tiek daug, kad skaičiuoti jėgų neturiu —
Mažai man gyvenimo metų.

DIEVIŠKA GYVYBĖ

Varpai bažnyčių bokštus gaudžia, aidai,
Tame aidėjime nuo medžių šarmos krenta.
Kaledų naktį — varpų aidėjime ir sniegė —
Dieviška Gyvybė žemę taria vardą šventą.

Vardan tos Dieviškos Gyvybės puošiami altoriai,
Kvepijamas gėlių liepsnoja ir degančių smilkylų,
O apšarmoję medžiai ant šventoriaus stovi,
Vėjo maldos snaigėmis pakyla...

Ir spindi Dieviškai Gyvybei Piemenėlių Mišios,
Bitučių vaškas nuo žvakelių teka,
Baltais drabužiais angelėlis stovi nišoj,
Tamsūs šešėliai krūptelį prie žvakų.

Ir tie varpai, kurie bažnyčių bokštus aidai,
Ir tos žvaigždės, kurios išmargina naktis,
Ir ta sustingusi rasos lašelio sniegė —
Dieviškos Gyvybės žemę paslapintis.

KAS BE TAVĖS

Puošiasi kaštonais didmiesčių alėjos,
Parkai ir šventoriai dievnamų senų.
Padalintą širdį nerimas užlieja —
Išskaiti skausmą pas Tave einu.

Prie sodybos kelio smūkteliu Tu rym xi,
Pro Tave išeinant laimino mama.
Spaudžiau saują žemės Tėviškės arimų,
Prisiekiu: nebūsi niekad svetima.

Daug praėjo metų, daug praeiti gali,
Daugelkart kaštonai dar uždegs gatves.
Kas suras man kelią į Tave, smūkteli,
Kas be Tavęs, Dieve, tėviškės parves?

BE TĖVYNĖS

Nuo savos pakrantės laivas atitolu,
Suklytė žuvedra neramiu balsu.
Kaip miela tu šiandien, kaip brangi iš tolo,
Be tavęs gyventi šalta ir baisu.

Ir sustoję laivas svetimame uoste,
Pasitiko paukščiai, bet ne tie — kiti.
Kuo nusiraminti, širdį kuo paguosti,
Kad dalia dalužė kaip gėla karti?

Laisvėje užgimęs, audrose augintas,
O dabar klajūnas be gimtos šalies,
Svetimuos pasivietuos kaip šuva išgintas,
Kaipgi skausmo replės man širdies nelies...

Čia dažnai lankausi prie to jūros kranto
Laidot liūdą saulę ir gelmes vandens.
O žuvedros rėkia, argi nesupranta,
Kad širdis nutilo soduose rudens?

Akimis matuoju tolumą bekrastę,
Kur riba užgėsta jūros ir dangaus.
Mielą vardą šnabžda mano lūpos karštos,
Kaip gyvybė daigo, mielo ir brangaus.

NORĖČIAU

Tik vienu žvilgsniu užu vandenyno
Pažvelgti, ar tėviškės žaizda užgis?
Ar ten, kur pikto priešo koja mynė,
Išdrįsta augt lietuviškas rugys?

Pažvelgti pro pakeles smūktelio petį
Į degančius sauleleidy langų stiklus
Ir į kregždes — ar jos pastogėj sukti lizdą keta,
Ar gandas qžuolo viršūnės tūpdamas užklius...

PAMIRŠTOJI SULA

Dar sniegui nenutirpus,
Prasikals žolė prie tako po agrastais,
Tokia gležna — kaip gyvą ją matau dabar,
Ir vyšnia pumpuruos,
Lyg jaunamartės žydėjimui subręstant, —
Takus žiedų, o mano širdį ilgesio pribers.

Ten saulė vakarais ir raudonai spalvins dangų,
Ir motina išbėgs prie beržo parsinešt sulos.
Ilgai į vakarus žiūrės, ranka akis pridengus,
Kai šuo, pajutęs pakeleivį, vieškelį aplos.

Paliks ji grįždama į trobą pravirus vartus
Ir už nebūtas nuodėmes per naktį atgailos.
Dundės ten tolimas griaustinis,
Iš juodo debesio atkilęs ir kurtus.
Prie beržo pamirštas qstos netalpins sulos.

PO AUDROS

Kaip negėsta saulė, kaip mirtis nemiršta,
Pasikels gyventi daigas po audros:
Spindulių ir džiaugsmo žemę vėl bus tirsta,
Pievose žiogeliai šokinės ir gros.

Žemės kraujas gyslom vėl tekės į jūrą
Upėmis, grioveliais lyg kalnų lava.
Kaip senovės vandenys bus jūroj sarūs,
Amžiais nepakitę skonis ir spalva...

PAVASARIO POPIETĖ

Kai kovo popietę pradės šypotis tėviškės kalneliai,
Viršugalviais pagręžę storą žiemos sniegą,
Rausvės vaikų veidai, per šaltus mėnesius nubalę,
Dabar į saulę pasikaitinti išbėgs.

Prie šulinio, jaunų pavasario jėgų pilni, neramūs,
Laibutėm kojom šokinės linksmi veršiučiai;
Jų motinos, išdidžios, žilstelejusios damos,
Gers vandenį kibirais tarsi kiniškais puodukais.

Naujagimiai ėriukai, su girdomom avim kieman ištrūkę,
Balti ir suplakta puta iš šviežio pieno,
Kaktom daužys jie motinų sodrias krūtis,
Kaip jos nuo tako rankios trupinius pernykščio šieno.

Ar šį pavasarį, sauletą popietę ir ramią,
Ant prieklečio tas senas burtininkas — šuo — draskysis?
Ar vėl drėgnom naktim gūdus staugimas lemia
Nedalius ašarų ir siaubą motinos akyse?

MOTINOS VĖLĖ

Per Vėlines užmiega saulės gilios akys
Ir vakaras jų žvilgsnį įsupa į juodą skraistę.
Tada našlaičio ašaros per skruostus teka,
Kapus sužimba vaško žvakės skaisčios.

Tos žvakės dega, krūptelį ir skaito
Varpų aidėjimo už mirusių dūzius
Ir bokšte valandas, žingsnius snieguotoj aikštėj,
Ir kūdikio širdies virpėjimus skaudžius...

Vidurnaktį nutyla laikrodis ir žvilgsniai aikštėj,
O žvakė liepsnos dega didelės ir ramios.
Tuomet gali išgirsti, kaip tyliai vaikšto
Palinkę vėles motinų, sugrįžusių į žemę.

Sugrįžta jos, kad savo kūdikius širdim paliestų,
Kad būtų jų sapnai ilgi, laimingi, saldūs...
Sugrįžta kūdikiui našlaičiui kelią šviesti —
Sugrįžta motinos, jų rūpestiai ir maldos.

DANGAUS PALAIMINTA NAKTIS

Dangaus palaimintos nakties
Kas šventą tylą suardyti drįstų?
Kai motina ant stalo sieną drobule užties,
Šeima maldoj sutiks užgimstant Kristų.

Kai baltą duoną laužo grubūs tėvo pirštai
Ir kiekvienam palinki dieviškos palaimos,
Kai šuliny vanduo vidurnaktį į vyną virsta
Ir tvartuose galvijai tartum žmonės kalbas;

Kai po Kūčių ant stalo lieka dubenys ir šaukštai,
Kad čia ateitų vėles mirusių namiškių;
Kai gieda chorai angelų žvaigždžių aukštų —
Kaledinės žvaigždės šviesa apgaubia viską...

Dangaus palaiminta žiemos naktis!
Kas tavo šventą tylą suardyti drįstų,
Kai Jis per didį sielvartą šviesos kelius nuties —
Šiąnakt širdy užgimęs Kristus?

Literatūra Lietuvoje ir pasaulyje

Lietuvos Rašytojų sąjungos pirm. Valentinas Sventickas atsako į Draugo bendradarbio Algimanto A. Naujokaičio klausimus.

— Rašytojų sąjungos valdyba patvirtino šios sąjungos šiemetinės veiklos projektą „Literatūra Lietuvoje ir Europoje“. Kiek pamenu, anksčiau tokio projekto nebuvo. Kodėl šiemet nutarta jį priimti?

— Buvo panašių projektų ir anksčiau, gal tik neuztikote žinių apie juos. Tarkim, pernykštis metinis Lietuvos rašytojų sąjungos (toliau trumpiniu — LRS) projektas buvo pavadintas „Literatūros šimtmetis ir dabartis“. Jo sudėtinės dalys buvo skaitymų, pokalbių ir publikacijų ciklai „Lietuvių literatūros šimtmetis šiuolaikiniame žvilgsnyje“, „Dešimt nepriklausomos valstybės ir kūrybos metų“.

Svarbesnius savo metinius sumanymus LRS visada planuodavo. Dabar tuos planus, sutartas veiklos kryptis senokai vadiname „projektu“, „programu“ vardu pagal pasaulinę madą ir programinio finansavimo tvarką, kurios jau laikomasi Lietuvoje. LRS (ir kitos menininkų bendrijos) rengia ir teikia Kultūros ministerijai metinį kūrybinių darbų projektą ir tikisi valstybės lėšų jam įgyvendinti. Iš tiesų padarome darbų, kurie valstybės gyvenimui yra svarbūs, tad iš to paramos nesidrovime prašyti. Už ją paskui atsiskaitome.

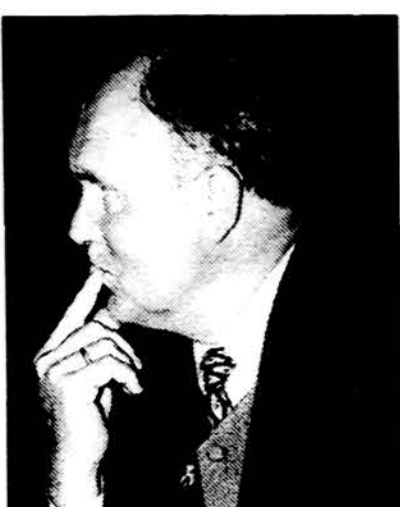
— Kaip lietuvių rašytojų kūriniai plinta kitose šalyse? Kaip sekasi suburti kvalifikuotus mūsų literatūros vertėjus ir anglų, vokiečių, lenkų, prancūzų, kitas kalbas, su kokiomis problemomis čia susiduriama?

— Plinta, bet nelabai.

Daugybė pasaulio literatūros kūrinių, parašytų „mažosiomis“ kalbomis, laukia vertimų ir labiausiai paplitusios kalbos. Amerikos, Didžiosios Britanijos, Vokietijos, Prancūzijos knygų ir periodikos leidėjai gali rinktis puikiausius kūrinius iš didžios įvairia kalbės gausybės. Jiems negana malonumo skieisti gerą literatūrą, jiems dar rūpi, kad vertinama knyga sudomintų skaitytojus ir duotų uždirbti. Turi būti populiarumo reklaminis darbas pakankamos prielaidos. Kaip čia lietuvių literatūrai įsiterpti? Mūsų išsivaidavimo eiga, išsėrusi į pasaulio žiniasklaidą, atkurtos valstybės naujumas, pagarsėjęs „egzotiškas“ autorius, spektaklis, muzikos kolektyvas, žinomas krepšininkas, — visa tai, apgalvotai stengiantis, gali kurti palankų „foną“. Kalbu apie tam tikrą pagudravimą, pasinaudojimą, lyg neturėtume savaime vertų kūrinių. Yra jų, bet reikia tautai įrodyti, laimėti konkurencijos laukę, gerai žinoti apie kai kuriuos pasaulio leidėjų programas, palankias nepriklausomybę atgavusioms šalims ir literatūroms.

Bent greitakalbe iš pastarojo penkmečio pamėnėsiu man žinomus vertimus ir didesnes ar retesnes kalbas.

Angliškai JAV išėjo T. Venclavos poezijos knyga (jo poezijos, tyrinėjimų, eseistikos nemazai išleista ir kitomis kalbomis), E. Ališankos eilėraščių rinkinys, R. Šilbajorio veikalas, svarbus buvo didelis lietuviškas straipsnis žurnale *World Literature Today*. Vokiškai pasirodė Just. Marcin-

Valentinas Sventickas.

kevičiaus poezijos (dar ir itališkai, čekiškai), S. Gedos eilėraščių (greit jie pasirodys švediška), I. Mero prozos (jos išsivertė ir vengrai). Prancūzijoje mūsų Poezijos pavasario viešnių — Nocola Laurent-Catrice ir Birutės Cipiliauskaitės — rūpesčiu išleista nedidelė lietuvių poezijos antologija; dar išleista M. Martinaičio poezijos (jo knyga pasirodė ir lenkiškai), S. T. Kondroto romanas. Švedai išleido mūsų poezijos antologiją ir net turėjo pakartoti jos tiražą, norvegai pasiūlė savo skaitytojams J. Vaičiūnaitės eilėraščių, suomių — R. Gavelio romaną, lenkai — L. Šeinius atsiminimus *Raudonasis tuanas*, netrukus lenkiškai pasirodys didelė prozos ir poezijos antologija. Prisimenu stambius straipsnius ispanų, kroatų žurnaluose, Peterio Bano vertimų srautą rumunų spaudoje...

Čia neįtraukiau, tačiau bent patį faktą reikia minėti — lietuvių literatūros vertimų ir anglų ir vokiečių kalbas nemazai išleidžiama ir Lietuvos leidyklose (dėl to jų paplitimo reikalauja keblai), išspausdinama angliškame žurnale „Vilnius“. LRS leidykla šiemet išleis Vyt. Bakaičio sudarytą ir išverstą autorinį antologinį mūsų poetų rinkinį (lietuviškai ir angliškai).

Pasakiau daugiausia iš atminties, iš LRS sukauptų žinių, taigi čia tikrai ne viskas. Atrodo, kad visai tiksliai, kasdien papildomos šio pobūdžio bibliografinės niekas nerengia ir neskelbia. Norėčiau klysti, bet tikriausiai taip.

Vertėjai daugiausia telkiami kol kas visuomeninėmis ir entuziastų pastangomis. Kviestamies Poezijos pavasario ir kitų panašių renginių svečius, taikomos ir tuos, kuriuos — pasakysiu juokais ir vis dėlto aiškiai — galima „užverbuoti“ (keletu atvejų tai pasisekė), pasidarbujame tarptautinėse knygų mugėse (Vilniuje rengiama tokia mugė gali labai padėti), rašytojų ir vertėjų centruose (pvz., Visbi mieste Švedijoje), įvairiose akcijose (dukart plaukė įvairiakalbių rašytojų laivas, kartą važiuojo traukinys). Labai svarbios socialinių leidėjų viešnagės Lietuvoje. Angliškai „Vilnių“ siuntinėjame įvairioms rašytojų organizacijoms, leidykloms, vertėjams. Prieš keletą metų atsirado įstaiga „Lietuviškos knygos“, priėmusi mūsų literatūros skleidimo priedermę. Su LRS talka ji surengė lietuvių literatūros vertėjų ir kitas kalbas konferenciją Nidoje (tiesa, kuklią, trumpą), mėgina visai padėti užsienio vertėjams ir leidėjams, tačiau stokoja lėšų, nesulaukia tikrai valstybiškos finansinės para-

mos. Kultūros ministerija pradeda kalbėti apie Lietuvos instituto steigimą (matyt, jis turės užsiimti mūsų menų sklaida pasaulyje, spėju, kad priims po savo skeitų ir „Lietuviškas knygas“).

Esu šventai įsitikinęs, kad be Lietuvos pinigų arba tvirtų remėjų neapsieisime, jeigu norime ryžtingai poslinkio. Gali pasitarnauti ir įsitraukimas į Europos programas, jeigu būsim pakankamai gūvus stojimo į Europos Sąjungą įkarštyje.

Neseniai įsteigtas Kultūros ir sporto ir rimto fondas. Vienas svarbiausių šio fondo uždavinių — remti lietuvių meno skleidimą pasaulyje (žinoma, kartu remiamas ir pasaulio kultūros teikimas Lietuvoje). Tačiau tai dar neturtingas fondas, keista, kad kultūra priliptų prie sporto. Sportininkai, žinia, visada vikresni, daugiau ir greičiau pasiima. Prieš metus iš tiesų taip atsitiko. Panašūs (anksčiau įsteigti) estų ir latvių fondai kur kas galingesni (ir sportu nesirūpinantys).

Užsienio leidejas, rizikuojantis leisti lietuvišką kūrinių, turi sulaukti mūsų piniginių talkos (atlyginimas vertėjui, spaudos išlaidos). Reikia rengti lietuvių kalbos kursus jų trokštančioms pasaulio literatūroms (tėra jų pradmenys, ne labai viliojantys sąlygomis), nuolat rengti vertėjų ir leidėjų konferencijas, seminarus, siuntinėti gerai apgalvotais adresais profesionaliai parengtus specialius leidinius (apžvalgas, anotacijas sąrašus, reklamą), virtualią informaciją, nuolat siųsti iškilėnų autorius ir tarptautinius skaitymus, susitikimus, kūrybos centrus...

Malonu išgirsti, kaip savo vertimais, paakinimais, įtaigavimais lietuvių literatūros skleidimą svetioje šalyje paveikia Jonas Zdanys, Vyt. Bakaitis, Birutė Cipiliauskaitė, Alfredas Franckaitis, Ugnė Karvelis, Rimvydas Šilbajoris, Violeta Kelertienė, Alicia Rybalko, Alma Loterytė Dale, Ichokas Meras... Škaiciau, kad atskirai tuo rūpintis suskato Lietuvių rašytojų draugija.

— Projekte numatoma surengti vertėjų dienas, Pasaulinę poezijos dieną. Koks šių renginių pobūdis?

— Pasaulinės poezijos dienos (ją skelbia UNESCO) dalyviai būsim nebe pirmą kartą. Mūsų poetai ir vertėjai dieną skaito pasaulio poezijos vertimus, diskutuoja apie juos, apie idomiąsias pasaulio poezijos kryptis ir asmenybes, įterpia lietuviškosios poezijos bei jos apmąstymų.

Panašiai atrodys ir vertėjų dienos — Europos literatūros skaitymai. Tik jos pasieks įvairias Lietuvos vietas — auditorijas, mokyklas, bibliotekas, kitus kultūrai jautrius žmonių sambūrus. Mūsų skaitytojai ir klausytojai tebera pernelyg užsiėmę, reikia plėsti akiratį, pažinimą. Jis padeda patikrinti ir savosios literatūros vertę, vyraujančias kryptis, išgirsti sąsąukas.

Šiuo sumanymu kartu norima parodyti ganėtinai idomius ir svarius mūsų vertėjų darbus, pabrėžti meninio vertimo svarbą ir prestižą, pakvinti jaunimą mokytis kalbų.

— Ar nekyla pavojų lietu-

vių kalbai, jos grynūmui, kuriant informacinę visuomenę, vis smarkiau plintant interneto ryšiams, kompiuteriams su svetimų kalbų programomis?

— Kyla, ir nemažai. Jūs pamėnėte palyginti naujas kalbos vartosenos sritis ir prietaisus. Jų erdvė yra tarptautinė, tad susikalbėjimo patogumai labai skatina vienodinimą, supaprastinimą. Kalbos savi-tumą, išimtis, tam tikrus rašmenis bei ženklus, savąją svetimvardžių vartoseną, savus matus ir dydžius tas vienodinimas pradeda stelbti. Prieštarauti tokiai raidai sunkiau negu rusifikavimui sovietmečiu, nes dabartinis permainų šalininkai grindžia jas žodžiais apie pažangą, žygį ir Vakarus ir pan.

Kompiuterių programų lietuvinimas rūpi Valstybinei lietuvių kalbos komisijai, dedama pastangų, prašoma lėšų šiam darbui. Rūpinasi tuo ir kalbininkai, rašytojai, kai kurie leidejai. Bet minėtais patogumais apsisirvavę „pažangūs“ trubadūrai tas pastangas stabdo. Rūpestis nėra nei visiškai aiškus, nei paprastas.

Išsivijęs lietuvių akys ir ausys jau seniau priprato prie užrašo be č ir š, prie svetimvardžių rašymo originalo rašmenimis ir nekaitoma forma, prie kasdien girdimos kitos kalbos sintaksinių jungčių, intonacijų ir ištarimų persikėlimo į lietuvišką posakį (panašiai buvo ir iš dalies tebėra Lietuvoje dėl rusiškumo poveikio). Dėl to nemaža jų dalis lengvai palaiko permainų stovyklą, yra jau susitaike.

Iš gyvų indoeuropiečių kalbų mūsų šalyje yra vyriausia, taigi reikalinga ypatingos globos, atsargumo ir jautrumo (visų pirma mūsų pačių). Gerbdamas daugiametę senovę, išsilaikymą net lietuviškos spaudos draudimo sąlygomis, dabar bijau per daug greitų sprendimų. Man atrodo, kad lietuvių kalbos savitumas, net išimtis, sudėtingumas bei keistumas reikia saugoti. Saugoti vartojant. Suvokiui tai ne vien kaip lietuvišką priedermę, tai turėtų būti svarbu visam dideliu kalbų pasauliui, kaip kad visiems rūpi Egipto piramidžių priežiūra. Tik mūsų kalbos piramidė turi gyventi gyvą kasdieninį gyvenimą, sutarti su savo Laiku, tęsti savikūrą. Gal tai jau kraštutinumas, bet prisipažinsiu, kad net angliškus, švediškus ar hebrajiškus svetimvardžius lietuviškai sakinyje norėčiau matyti linkniuojamus, girdėti ištarimus. (Greta pagarbiamai rašant originalo vardininką). Nekaitomi tarpai trikdo sakinio tėkmę, sintaksę patiria svetimkūnio prievartą.

Yra ir kitų bėdų. Nelietuviški žmonių ir įstaigų vardai Vilniaus gatvėse. Prekės be lietuviškų aprašų. Vien angliškai išspausdinti konkursų skelbimai Lietuvos dienraščiuose. Per lėtas naujų prietaisų, darbų pavadinimų vertimas į lietuvių kalbą (verst malvoje kaip verti mendežmentą arba skenerį, žodis jau įsigalį). Prasta naujų jaunimo dainų kalba, o jos skambas plačiai. Yra visai neprižiūrimų, netaisomų blogų vertimų. Ir tarp rašto žmonių esama užsiėmusių, manančių, kad lietuvių kalba tebėra tokia, kokia buvo prieš pusimtį metų. Bet iš tiesų sunkiomis sąlygomis ji vis dėlto turėjo, o kalbininkai įstengė padaryti daug jos norminimo darbų.

— Leidžiant knygas, tarp jų akademiko prof. Edvardo Gudavičiaus *Lietuvos istorija*, Rašytojų sąjungos leidykla susilaukė Čikagoje veikiančio Akademiko skautų sąjungos Vydo fondo paramos, konkursus su stambiais premijomis išsivijioje ir Lietuvoje gyvenančių autorių liuanistiniams kūriniams skelbia Čikagoje leidžiamas lietuvių laikraštis *Lietuvių balsas*. Kokį rezultatą, efektą tai davė? Ar pageidautina, ar praverstu tolimesnė JAV, Kanadoje, kitose užsienio šalyse veikiančių lietuviškų fondų parama vykdančią minėtą projektą, gerinant Lietuvoje ir užsienyje gyvenančių mūsų rašytojų knygų leidybą?

— Tokia talka yra jaudinanti, reikalinga, nesmagu sakyti — kai kuriais atvejais tiesiog būtina. Dar pamėnėsiu, kad pinigine pagalba išsivijęs rašytojų knygų leidimui pradėjo atkakliau rūpintis Lietuvių rašytojų draugijos pirmininkė Stasė Petersonienė, ir jau yra pasisekimų.

— Dėkojame už pokalbį.

Ukrainiečių laisvės dainius

Alfonsas Tyruolis

Pats žymiausias ukrainiečių poetas Taras Ševcenko — jų tautinis dainius ir išsilaisvinimo iš carinės priespaudos žadintojas. Greta vengrų Potoeft, lietuvių ir lenkų Adomo Mickevičiaus jis yra vienas iškiliausių kovotojų už laisvę poetiniu žodžiu Vidurio ir Rytų Europoje apie XIX a. vidurį. Jo įtaka svarbi tautiniam ukrainiečių judėjimui ir šiandien, nors į visuotinę literatūrą jis sunkiau prasimušė už minėtąjį vengrų poetą.

Taras Ševcenko gimė 1814 m. kovo 9 d. nedideliame Morincų kaime, Kijevo apskrity, dešiniajame Dnepro krante. Tėvas buvo vergas Engelharto dvare. Vaikas, dyklytis metus eidamas, jau buvo netekęs abiejų tėvų. Vaikystė ir jaunystė buvo sunkios. Teko bandą ganyti, būti dvarininko tarnu. Dvarininkas dažnai keblaudavo, todėl Ševcenko teko būti su juo Varšuvoje ir Vilniuje. Vilniuje tada virė priešsukilimines (1831 m.) nuotaukos. Čia būdamas Ševcenko gavęs impulso ir už Ukrainos laisvę kovoti.

Apkšti pasireiškia ir jo politinis ir dailės menas. 1832 m. Peterburge Ševcenko buvo paskirtas dailininko Sirajevo mokiniu ketveriems metams. 1838–1841 m. lankė Peterburgo Meno akademiją. Tuo metu Zukovskis (žinomas rusų vertėjas) jam padėjo išsipirkti iš vergijos (už 2,500 aukso rublių, surinktų loterijos būdu).

Studijuodamas meną, Ševcenko pradėjo rašyti eiles. Jo pačios pirmosios eilės yra badad apie nuvilgtą mergelę — motyvą, imtas iš Buerger per Adomą Mickevičių. Žymi ir ukrainiečių folkloro įtaka. Tas motyvas kartojasi ir vėliau.

Surinkęs daugiau eilių, 1840 m. išleido jas „Kobzario“ („Kanklininko“) vardu. Tai viena populiariausių ukrainiečių knygų iki dabar. XVIII a. lenkų ir ukrainiečių kovoms nušviesti parašė ilgesnę poemą „Haydamaki“.

Baigęs Meno akademiją, lankėsi Ukrainoje, kurioje sunki politinė tautiečių padėtis padarė gilų įspūdį. Po to seka kūrybiniai metai, kada iš tų įspūdžių Ševcenko parašė ilgesnės eilės bei poemos „Sapnas“, „Kaukazas“, „Didysis kapas“, kuriose rodo sunkią tautiečių būklę caro valdžioje. Tada įstojo į Šv. Kirilo ir Metodijaus draugiją, kurios tikslas buvo žadinti laisvę ir kuri veikė slapta. Ji kiek panaši į Filomatų ir Filaretų draugiją Vilniuje, kurioje nukentėjo Adomas Mickevičius su nemažai kitų lietuvių.

1847 m. sausį Ševcenko jau buvo gavęs tapybos dėstytojo vietą Kijevo universitete, bet balandžio mėnesį su kitais buvo areštuotas ir dėl politinio eilių pobūdžio nuteistas ka-reivauti centrinės Azijos garnizonuose. Būdamas Kazachstane, kurį pastaraisiais laikais pažino daugelis mūsų tautiečių, nupiešė nemažai to krašto vaizdų. Dalyvavo ir mokslinėje Aralo ežero ekspedicijoje.

Tik mirus carui Nikolajui I, buvo išleistas į laisvę 1857 m. Bet grįžo palaužtus sveikatos ir po to jau neilgai gyveno. Mirė 1861 m. kovo 10 d. Peterburge. Netrukus po to jo kūnas buvo pavezestas palaidoti į tėviškę, netoli Kijevo, Dnepro krante. Liko nevedęs.

Grįžęs iš tremties Ševcenko

dar parašė *Neofitus* (iš pirmųjų krikščionių gyvenimo), kuriuose caras lyginamas su Neronu. Taip pat rašė politinę lyriką Senojo testamento psalmių ir pranašyčių stiliumi.

Tada dar sukūrė jau nuo seno brandintą poemą „Marija“, kuri meta tamsoką šešėlį į jo kūrybą. Galbūt autorius ir turėjo ypatingą idėjinį tikslą, lygindamas kenciančią tėvynę su saviškai suprastu Marijos likimu, tačiau dėl nekritiško apokrifinės literatūros ir liaudies legendų vartojimo susilaukė gana aštrios kritikos net iš artimų draugų.

Nors poema turi savotišką religinį atspalvį, o ir kitur Ševcenkaį vargiai galėtume prikišti ateizmui, tačiau tas kūrinyje dėl savo ypatingo ir neįprasto pobūdžio stovi toli kaip ir nuo Rilkes realistiškai suprasto *Marijos gyvenimo* (Marienleben). Padaryta klaida lygstamajam motyvą perkeliant į nelygstamąjį, religinį.

Daugiausia autobiografinė Ševcenkos lyrika, šalia baladžių, istorinių poemų, politinių ir socialinių eilių, pasižymi jautriu švelnumu, kurį sunkoka perduoti kitomis kalbomis. Lyrika, parašyta liaudies dainų įtakoje, dažniausiai yra melancholinio pobūdžio (esama daugiau ryšio tarp lietuvių, ukrainiečių, negu tarp lietuvių ir rusų dainų).

Kurdamas neišvystytą liaudies kalbą, Ševcenko žymiai prisidėjo prie ukrainiečių moderniosios literatūrinės kalbos kūrimo. Kartu jis turėjo labai didelės reikšmės tautinės sąmonės žadinimui.

Bet, minint Ševcenka kaip poetą, dažnai pamirštamas jis kaip vienas žymiųjų ukrainiečių realistinės krypties dailininkų. Jis ir šioje srityje gausiai pasireiškė, sukurdamas apie 1,300 paveikslų, piešinių ir škiečių, taip pat pats iliustruodamas savo knygas.

Ševcenko savo kūrybą prisimena ir Lietuva. Ją pirmą kartą mini savo poemose „Haydamaki“, „Kaukazas“.

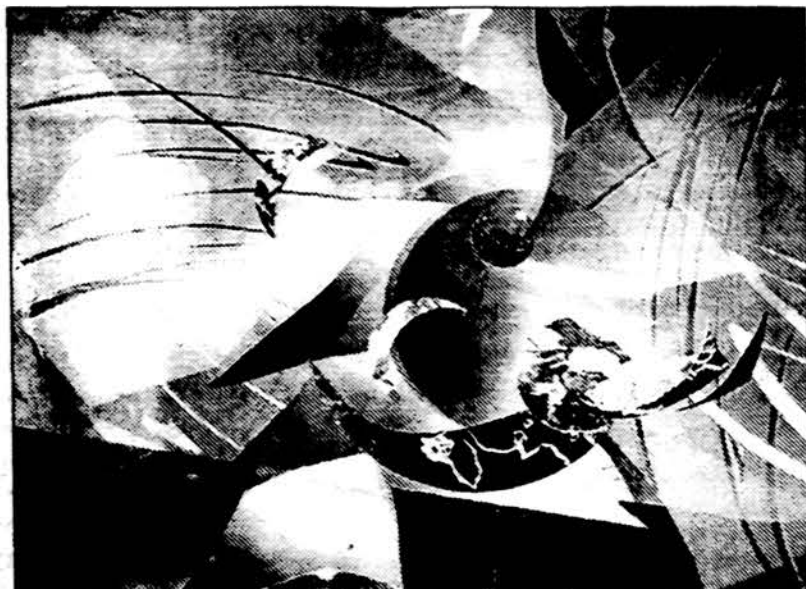
„Kaukazas“ — poema apie caro paverstą tautas, „nuo Moldavijos iki Suomijos“. Lietuva taip pat mini 1848 m. parašytame eilėraštyje „Carai“. Tremty ilgojo šio Vilniaus, apie jį parašė eilėraštyje.

Jau prieš daugelį metų lietuviuose Ševcenko minimas. 1912 m. Seinuose Liudas Gira išleido *Tarasas Ševcenkos eilių vainikėli*, kuriame išspausdinti kai kurie būdingesni eilėraščiai, kaip „Trys keleliai“, „Į jūrą bėga upės“, „Kovos lauke“, „Topolia“, „Mano svajonės“ („damos“) ir kt. Trys pirmieji tų eilėraščių pakartoti 1938 m. Varšuvoje išleistame 15 tomų Ševcenkos raštų rinkinyje („Povne vidannio tvority T. Š.“).

Ten pat išspausdintas ir J. Cicėno straipsnis (ukrainietiška) apie Ševcenka lietuvių literatūroje. Dar 1909 m. A. Smetonos redaguojamoje *Vilnyje L. Gira buvo rašęs apie Ševcenkos poeziją, vėliau rašyta Vaire ir kitur*.

Nepriklausomoje Lietuvoje, 1928 m. įsteigus lietuvių ukrainiečių draugiją, Ševcenko populiarinimui lietuviuose nemaža rūpinosi tai draugijai vadovavę, joje daug dirbę profesoriai Mykolas ir Viktoras Biržiškos.

A. Seiplaukis-Tyruolis *Lietuvių ir pasaulinės literatūros baruose*. 2000. Kaunas

Giedrė Žumbakienė. „Erdvės“.

Janina Marks. „Čiurlioniškas saulelydis“. Gobelenas.

Pasibaigus Čiurlionio — 125 festivaliui

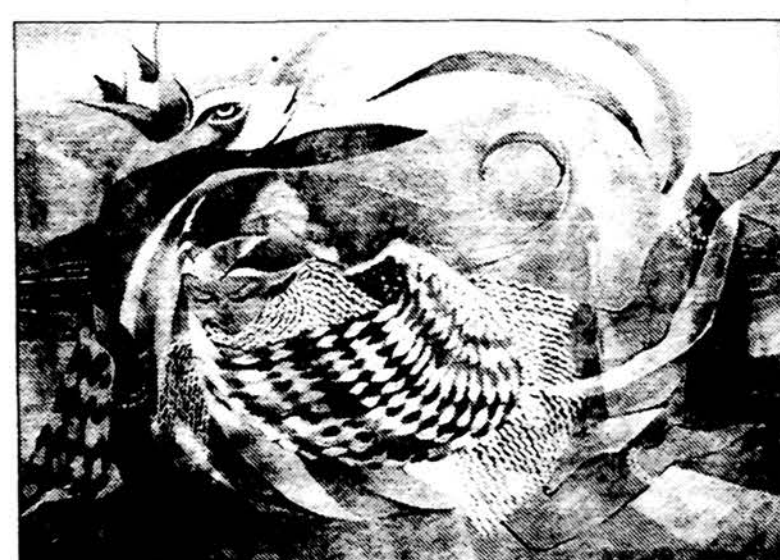
Daiva V. Karužaitė

Vasario 16-osios savaitę Čiurlionio-125 festivalio meno parodos darbai buvo gražinti į Čikagą iš Lietuvos ambasados Washington D.C. Parodos atidarymas įvyko 2001 sausio 13 d. Meno kūrinių išskaita ambasadoje, priminė man praėjusį, Čiurlionio-125 festivalį Čikagoje. Priekinis ambasados kambarys žibėjo rusva, saulėta vidine šviesa. Ten kabėjo šių menininkų darbai: Juozo Mieliūlio, Danguolės Jurgutienės, Alfredo Jurevičiaus, dr. Antano Lipskio, Zitos Drungilienės, Rimo Laniausko, Birutės Magdalenos-Stankūnienės, Jolantos Strazdas, Tautos Underienės ir Giedrės Žumbakienės. Buvo išstatytos Rimo Vizgirdos ir Kenneth Nelson skulptūros.

Šiame kambarėje parodos atidarymui vadovavo Rita Kazragienė, pirmiausia pristatydama ambasadorių Stasį Sakalauską. Gausiai susirinkę žiūrovai paminėjo žuvusiųjų Sausio 13, pagerbdami juos tylos minute. Aktorė Audrė Budrytė jausmingai perskaitė M. K. Čiurlionio ir jo žmonos Sofijos Kymanaitės-Čiurlionienės laiškus. Per pertrauką skaitiau savo poeziją, dedikuotą M. K. Čiurlionio. Toliau Audrė Budrytė skaitė M. K. Čiurlionio raštus, išverstus į anglų kalbą. Kaip ir Čikagoje, žiūrovai išgyveno Budrytės stipriai ir vaidmeniškai pristatytą Čiurlionio laikotarpį, ne vienas nubraukė ašarą.

Veronika Švabienė. „Atgimimas“. Grafika.

Loreta Sidabrienė. „Eglė Žalčių karalienė“. Akrilika.

K. Čiurlionio meno, muzikos, raštų ar gyvenimo būdo. Uždavins reikalavo iš dailininkų gilaus mąstymo apie Čiurlionio kūrybą.

Menininkai, neatsisakydami savo asmeniškų kūrybos bruožų, sėmėsi įtakos iš Čiurlionio laikotarpio, pritaikydami dabartinių laikų meno bruožus. Zita Drungilienė, Rimas Laniauskas, Taura Underienė, Rimas Čiurlionis, Jolanta Strazdas, Alfredas Jurevičius, Laima Mikaliukas, Renata Palubinskienė ir kiti sėmėsi Čiurlionio dvasiškumo ir išreiškė savo vidinį dvasinį pasaulį savitais bei universaliais simboliais. Petro Aleksos skulptūra, Giedrės Žumbakienės paveikslai ir Aldonos Pečiūrienės kompiuterinė grafika vaizdavo visatą ir erdves. Noros Aušrienės kolazai vaizdavo moters ir vyro junginį, Irena Šaparnienė batikos darbai ir Eglė Briedikienė savo grafikos darbais sukūrė vizualinius laiškus. Čiurlionio filosofiniais bruožais rėmėsi Audrius Pliplys ir Stephan Smigocki. Pasakos ir tautosakos, kurios taip pat turėjo įtakos ir M. K. Čiurlionio, atkreipė Dalius Petrikytės-Siliūnienės, Veronikos Švabienės ir Saulės Piktys dėmesį. Gražina Narkus-Kramer skiauciu menu pavaizdavo metų laikus ir sėmėsi senovės tikėjimo bruožų. Antanas Lipskis, Arvydas Algminas, Bill Tulp ir Jolanta Strazdas vaizdavo kitų kultūrų tautosaką, kuri juos įkvėpė. Daiva Daugintienė pateikė sumodernintą žalčių karalienės atvaizdą. Loreta Sidabrienė taip pat nutapė Eglės žalčių karalienę. Čiurlionio „Jura“ įkvėpė Vandą Alekniene, Dalią Alekniene, Arvydą Algminą, Audronę Ambrozaitę, Ireną Šaparnienę, Veroniką Švabienę, Oną Čepelienę ir Gedą Mockų. Kalnai imponavo ne tik M. K. Čiurlioni, bet taip pat Mariją Ambrozaitę, Audronę Ambrozaitę ir mane. Jurio Čiurlionio instaliacija ir Kenneth Nelson skulptūra jungia meną ir muziką. Muzika įkvėpė Danguolę Stončiūtę-Kuolienę, Iną Čygaite-Nicewander. Ada Sutkuvienė sukūrė pluoštinių meną, pavaizduodama veidus, pavadinus polifonija. Jadvyga Paukštienė ir

John Platt brūkšneliais ir smulkiais bruožais, išreiškia dvasinius muzikos elementus. Magdalenos Stankūnienės batikos darbas „Saulės sonata“ spindėjo šiluma. Janinos Marks kūnyje matėme įsuktą čiurlionišką saulelydį. Rąsa Sutkutė akvarelemis nutapė Saulės šilumą. Angelė Mičiulytė-Budreikienė, įkvėpta lietuviškos tautosakos, sukuria savo asmenišką viziją. Marijos Tubelytės-Kuhlman tapyboje matėme Lietuvos vaizdelius. Anastasia Platt's tapybos darbas, ant apskritos lentos, „Jį atpažinau pirmą kartą pamatius“, sukasi ant įkalto vinies. Danguolės Jurgutienės ir Nijolės Venckūnienės nutapytos geles puošė minėjimą. Tomo Kirvaicio nutapyta daugiaakė moteris, taip pat prisidėjo su žibute. Jurgita Mekytė sukūrė festivalio plakata, su M. K. Čiurlionio atvaizdu. Čiurlionio portretą taip pat buvo galima rasti Juozo Mieliūlio slėnyje.

Pastebėjau, kad dailininkai vykdė parodos temą, ir taip

M.K. Čiurlionio dienų užbaigos Paryžiuje vertinimas

Ko nepasakė apie M. K. Čiurlionį dienraštyje *Le Monde* Pierre Gervason

Aštri, tačiau spalvinga, turtinga apmąstymams Pierre Gervason recenzija sausio 11-ąją Prancūzijos dienraštyje *Le Monde* pavadinimu „Mstislavas Rostropovičius džiugina Čiurlioniu, bet žiauriai elgiasi su Beethovenu“, šiek tiek patrupinta ir išspausdinta dienraštyje *Lietuvos rytas* (2001.01.16).

M. K. Čiurlionio simfoninė poema „Miške“ ir L. van Beethoveno Devintąją simfoniją Paryžiaus Eliziejaus laukų teatre sausio 8-ąją atliko Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Juozas Domarkas), Kauno valstybinis choras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Petras Bingelis), solistai Asta Kriščiūnaitė (sopranas), Laima Jonutytė (mezzosopranas), Audrius Rubežius (tenoras) ir Giedrius Žalys (baritonas). Dirigavo Mstislavas Rostropovičius. Noriu pasakyti keletą pabrėžimų, skaitant recenziją iš pabaigos į pradžią.

Ypač nudžiugino paskutinę recenzijos žodžiai, kad vienintelis Kauno choras koncerte rodė aukštą lygį. Tačiau, prieš pradėdamas polemiką su P. Gervason, noriu jį sušvelninti prisiminimais apie Kauno choro priešistoriją, siekiančią maždaug 35 metus. Tada buvau įpateiktas buvusio mano kompozicijos klases profesoriaus, to meto muzikinio gyvenimo Lietuvoje faktinio vadovo, pabandyti pareng-

pat išlaikė individualius bei įvairius savitos kūrybos bruožus. Ši stilių įvairovė visada pasirodė Amerikos lietuvių grupinėse parodose.

Kartu su Nora Aušriene ir visais festivalio rengėjais dėkojame dailininkams už nuširdų bendradarbiavimą. Dėkojame visiems, kurie prisidėjo prie Čiurlionio-125 festivalio ruošos, ypač *Draugo* redakcijai ir lietuvių fondui. Parodos dalyviai, kurie dar neatsiėmė savo meno kūrinių prašom tartis, kada gales pasimti.

Daiva V. Karužaitė

ti mano choro dirigavimo klases studentą Petrą Bingelį Kauno choro įkūrėju ir vadovu, kuriam dabar ir vadovauja, būdamas profesoriumi. Tris paskutinius kursus Muzikos akademijoje su P. Bingeliu projektavome būsimą meninį techninį choro portretą, labiausiai kreipiant dėmesį į ritmintonaciją — atlikimo pagrindą, o ne į interpretacijos niuansus. Šiame įtemptame ir rizikingame darbe, lyg ir laboratorijoje, atsparos tašku ir šaltiniu buvo mano solfedžio (klauso ugdyto) ir harmonijos M. K. Čiurlionio menų gimnazijoje klasė, kurioje mokėsi ypatingų gabumų moksleiviai — šviesios atminties smuikininkas prof. Raimundas Katilius, Lietuvos kamerinio orkestro pirmasis smuikininkas Borisas Traubas, Zubino Mehtos orkestro Izraelyje antrųjų smuikų koncertmeisteris Jokūbas Zalemanas, pianistai, vienaip ar kitaip vėliau susiję su Paryžiaus konservatorija — Tel Aviv muzikos akademijos prof. Emanuelis Krasauskas, Lietuvos muzikos akademijos prof. Birutė Vainionaitė, Paryžiaus konservatorijos prof. Birutė Vainionaitė, Paryžiaus konservatorijos prof. Mūza Rubackytė, kuri mokėsi fakultatyvinės kompozicijos klasėje. Tada jaučiau jų turtingą meninę ateitį, o lyginamosios muzikos pedagogikos požiūriu, jie man tapo etalonu, neretai jų mintimis, jausmais bei menu remiuosi ir šiandien.

Betgi, grįžkime prie recenzijos. P. Gervason pristatė vertina kitus koncerto Paryžiaus Eliziejaus laukų teatre atlikėjus, ir dėl to negaliu prieštarauti, kadangi nebuvo koncerto. Galui tik tiek pasakyti, kad Lietuvoje daugelis yra dekingi Mstislavui Rostropovičiui už sutikimą mūsų muzikos istorijoje pirmą lietuvių simfoninės muzikos kūrinių — M. K. Čiurlionio simfoninę poemą „Miške“ diriguoti Paryžiuje ir Vilniuje.

Jeigu recenzentas, atliekantis L. van Beethoveno Devintąją simfoniją, M. Rostropovičių vertina kaip akivaizdžiai turėjusį problemų su tetais, ir pabrėžia prastą kitų atlikėjų pasirodymą, tai toliau jis jau sako, kad M. K. Čiurlionio „Miške“ atrodo ne visiškai įvaldęs muzikinius tempus, o tie patys M. Rostropovičius bei Lietuvos muzikantai patraukliai perteikia, tačiau ne užlaisto partitūros paviršutiniškumo, dramaturgijos elementarumo. Čia ir kitur P. Gervason vertina M. K. Čiurlionio kūrybą, jos nenaudai minint įžymiusius Debussy, Schoenberg, Mahler, Liszt, Skriabin.

Visiškai teisingai recenzentas įžvelgia, kad simfoninė poema „Miške“ byloja apie M. K. Čiurlionio jautrumą vaizdams ir turi sugestijas. Pirmąsias, kad sesers prof. Jadvygos Čiurlionytės atsiminimuose parašyti jos stebėti ir išgyventi, bet patys, kuriais remiantis yra didelė tikimybė teigti, kad M. K. Čiurlionis sugebėjo žmogų valdyti per atstumą, užčiuopto pulso pagalba perduoti savo mintis kitam žmogui. (Atsiminimai apie M. K. Čiurlionį, Kaunas: J. Petro leidykla, 1994, p. 141, 142).

M. K. Čiurlionio kūrybos vertinimas tikriausiai būtų buvęs atsargesnis, ne toks kategoriškas ir objektyvesnis, jeigu P. Gervason būtų giliau susipažinęs su pačiomis bendrausiomis lietuvių muzikos specifinėmis savybėmis. Tų specifinių savybių esminis požymis yra tas, kad lietuvių melodika išsaugojo savyje daugiau senųjų elementų, negu kitos Europos muzikinės kultūros. Tai atitinka vieną pagrindinių lietuvių kalbos savybių, pripažintų įžymių pasaulio mokslininkų. Tų senųjų melodikos elementų turinys kaip tik atsispindi lietuvių muzikos dramaturgijoje, metroritmikoje, intonaciniame audinyje, kurie visumoje ne tokie pat, kaip kad kitose Europos muzikinėse kultūrose ir jie sudaro svarbią lietuvių muzikos originaliąją dalį. Šias savybes bendrausiomis brožuais iliustruoja minėtas darbas, kuriame įrodymui panaudoti tikslūs ir stiprūs tyrimo būdai, o ne vien tik klausinis išspūdis. Todėl M. K. Čiurlionio lyg ir priešpastatymas minėtiems įžymiesiems kompozitoriams, lyginamosios muzikologijos požiūriu yra nepagrįstas, nes nerasta parametrai, padarytas „iš klausos“, be gilesnio įrodymo.

M. K. Čiurlionio požiūris į atlikimo nuorodas savo partitūrose galbūt panašus, kaip ir J. S. Bacho požiūris savoms partitūroms. Visoje M. K. Čiurlionio kūryboje atlikimo nuorodos skūpios, o kartais jos visai neparašytos. Galbūt jis norėjo suteikti atlikėjui didesnę pasirinkimo laisvę, tačiau maniau, kad tai padaryta sąmoningai, siekiant santūresnio atlikimo, artimesnio lietuvių, ypač džiugiai liaudies dainų atlikimo tradicijoms. Svarstant su asoc. prof. Romadu Misiukevičiumi, mano choro dirigavimo klases absolventu, minėjus atlikėjišką nuorodų problemas redaguojant daugelį M. K. Čiurlionio partitūrų, tarp jų ir „Miške“, pirmą išvadą: reikia remtis autoriaus rankraščiais — autografais ir nedomizuoti partitūrų. Atlikėjas privalo pats rasti geriausią interpretavimo kelią.

M. K. Čiurlionio kūrybos semiotiniai tyrimai Algirdo Juliaus Greimo mokslo švietimo leidžia visiškai naujai sako, kad M. K. Čiurlionio „Miške“ atrodo ne visiškai įvaldęs muzikinius tempus, o tie patys M. Rostropovičius bei Lietuvos muzikantai patraukliai perteikia, tačiau ne užlaisto partitūros paviršutiniškumo, dramaturgijos elementarumo. Čia ir kitur P. Gervason vertina M. K. Čiurlionio kūrybą, jos nenaudai minint įžymiusius Debussy, Schoenberg, Mahler, Liszt, Skriabin.

Visiškai teisingai recenzentas įžvelgia, kad simfoninė poema „Miške“ byloja apie M. K. Čiurlionio jautrumą vaizdams ir turi sugestijas. Pirmąsias, kad sesers prof. Jadvygos Čiurlionytės atsiminimuose parašyti jos stebėti ir išgyventi, bet patys, kuriais remiantis yra didelė tikimybė teigti, kad M. K. Čiurlionis sugebėjo žmogų valdyti per atstumą, užčiuopto pulso pagalba perduoti savo mintis kitam žmogui. (Atsiminimai apie M. K. Čiurlionį, Kaunas: J. Petro leidykla, 1994, p. 141, 142).

M. K. Čiurlionio kūrybos vertinimas tikriausiai būtų buvęs atsargesnis, ne toks kategoriškas ir objektyvesnis, jeigu P. Gervason būtų giliau susipažinęs su pačiomis bendrausiomis lietuvių muzikos specifinėmis savybėmis. Tų specifinių savybių esminis požymis yra tas, kad lietuvių melodika išsaugojo savyje daugiau senųjų elementų, negu kitos Europos muzikinės kultūros. Tai atitinka vieną pagrindinių lietuvių kalbos savybių, pripažintų įžymių pasaulio mokslininkų. Tų senųjų melodikos elementų turinys kaip tik atsispindi lietuvių muzikos dramaturgijoje, metroritmikoje, intonaciniame audinyje, kurie visumoje ne tokie pat, kaip kad kitose Europos muzikinėse kultūrose ir jie sudaro svarbią lietuvių muzikos originaliąją dalį. Šias savybes bendrausiomis brožuais iliustruoja minėtas darbas, kuriame įrodymui panaudoti tikslūs ir stiprūs tyrimo būdai, o ne vien tik klausinis išspūdis. Todėl M. K. Čiurlionio lyg ir priešpastatymas minėtiems įžymiesiems kompozitoriams, lyginamosios muzikologijos požiūriu yra nepagrįstas, nes nerasta parametrai, padarytas „iš klausos“, be gilesnio įrodymo.

M. K. Čiurlionio požiūris į atlikimo nuorodas savo partitūrose galbūt panašus, kaip ir J. S. Bacho požiūris savoms partitūroms. Visoje M. K. Čiurlionio kūryboje atlikimo nuorodos skūpios, o kartais jos visai neparašytos. Galbūt jis norėjo suteikti atlikėjui didesnę pasirinkimo laisvę, tačiau maniau, kad tai padaryta sąmoningai, siekiant santūresnio atlikimo, artimesnio lietuvių, ypač džiugiai liaudies dainų atlikimo tradicijoms. Svarstant su asoc. prof. Romadu Misiukevičiumi, mano choro dirigavimo klases absolventu, minėjus atlikėjišką nuorodų problemas redaguojant daugelį M. K. Čiurlionio partitūrų, tarp jų ir „Miške“, pirmą išvadą: reikia remtis autoriaus rankraščiais — autografais ir nedomizuoti partitūrų. Atlikėjas privalo pats rasti geriausią interpretavimo kelią.

M. K. Čiurlionio kūrybos semiotiniai tyrimai Algirdo Juliaus Greimo mokslo švietimo leidžia visiškai naujai sako, kad M. K. Čiurlionio „Miške“ atrodo ne visiškai įvaldęs muzikinius tempus, o tie patys M. Rostropovičius bei Lietuvos muzikantai patraukliai perteikia, tačiau ne užlaisto partitūros paviršutiniškumo, dramaturgijos elementarumo. Čia ir kitur P. Gervason vertina M. K. Čiurlionio kūrybą, jos nenaudai minint įžymiusius Debussy, Schoenberg, Mahler, Liszt, Skriabin.

Visiškai teisingai recenzentas įžvelgia, kad simfoninė poema „Miške“ byloja apie M. K. Čiurlionio jautrumą vaizdams ir turi sugestijas. Pirmąsias, kad sesers prof. Jadvygos Čiurlionytės atsiminimuose parašyti jos stebėti ir išgyventi, bet patys, kuriais remiantis yra didelė tikimybė teigti, kad M. K. Čiurlionis sugebėjo žmogų valdyti per atstumą, užčiuopto pulso pagalba perduoti savo mintis kitam žmogui. (Atsiminimai apie M. K. Čiurlionį, Kaunas: J. Petro leidykla, 1994, p. 141, 142).

M. K. Čiurlionio kūrybos vertinimas tikriausiai būtų buvęs atsargesnis, ne toks ka-

Daiva Valerija Karužaitė. „Kalnų paukštis“. Akrilika.